

Bijlage 3

Inventarisatielijst van handelingen

Onderstaande lijst is een overzicht van de voorbehouden handelingen en risicovolle handelingen, die relevant zijn voor verpleging, verzorging en thuiszorg. Deze lijst is een samenvatting van de door Vilans ontwikkelde overzichtslijst, van voorbehouden, risicovolle en overige handelingen¹ en ingedeeld naar de 4 gebieden van voorbehouden handelingen: heelkundige handelingen, katheterisaties, injecties, puncties. Deze, niet-limitatieve, lijst biedt een handvat voor zorginstellingen en regionale vertegenwoordigers van betrokken artsen om afspraken te maken over handelingen waarvoor artsen een uitvoeringsverzoek indienen bij de zorginstelling.

Handelingen
Heelkundige handelingen
Wondspoelen via katheter
Verwijderen wondtampon
Verwijderen exudrain
Katherisaties
Infuusbehandeling
- Inbrengen perifere canule voor infuus (toedieningssysteem) - Epiduraal en intrathecaal (poort): aanprikken spinaal poortsysteem, verwisselen naald - Inbrengen hypodermoclyse - Inbrengen subcutane canule, verwisselen
Sondevoeding
Inbrengen/ verwijderen neus-maag sonde, verwisselen PEG-sonde of jejunostomiesonde
Nier- en blaaskatheterisatie
- Inbrengen van blaaskatheter (eenmalig of verblijfs-) - Verwisselen van suprapubische katheter - Urinstoma (UP) – katheteriseren van urinereservoir, spoelen
Darmspoelen/toedienen hoogopgaand klysma
Maaginhoud hevelen
Uitzuigen van tracheacanule/van trachea via tracheacanule
Injecties
Subcutaan
Intracutaan
Intramusculair
Intraveneus
Puncties
Venapunctie
Ascitespunctie

¹ De Vilans-protocollen Voorbehouden, Risicovolle en Overige handelingen, februari 2012 (ook wel bekend als de KICK-protocollen). Zie www.vilans.nl voor de volledige lijst.

Bijlage 4

Lijst van voorbehouden handelingen Wet BIG en bevoegdheden van functionarissen

Voorbehouden handelingen Wet BIG

1. Heelkundige handelingen
“Handelingen liggende op het gebied van de geneeskunst waarbij de samenhang der lichaamssweefsels wordt verstoord en deze zich niet direct herstelt. Met weefsel wordt bedoeld op een samenhangend geheel van gelijksoortige cellen waaruit de delen der organismen zijn samengesteld.”
2. Injecties
“Het toedienen van medicijnen door intraveneus, intramusculair en subcutaan te injecteren. Handelingen waarbij met een holle naald wordt binnengedrongen in lichaamssweefsel, in een bloedvat of in een infuus/toedieningssysteem met het doel een geneesmiddel toe te dienen, waarbij de naald onmiddellijk na het toedienen van het middel wordt teruggetrokken.”
3. Katheterisaties
“Het met behulp van instrumenten binnendringen in lichaamsholten. Handelingen waarbij met een daartoe geëigend instrument wordt binnen gedrongen in een bestaande lichaamsholte, gevuld of ongevuld om stoffen in te brengen of te verwijderen zonder dat daarbij de samenhang der weefsels verstoord hoeft te worden.”
4. Puncties
“Het aanprikken van een orgaan of onderdelen van een orgaan met behulp van een naald en met het doel er vocht of weefsel uit te halen.”
5. Endoscopieën
6. Electieve cardioversie
7. Defibrillatie
8. Narcose
9. Het gebruik van radioactieve stoffen of toestellen die ioniserende stralen uitzenden
10. Electroconvulsieve therapie
11. Steenvergruizing
12. Ivf
13. Verloskundige handelingen
14. Voorschrijven UR-geneesmiddelen

De **verpleegkundig specialist (VS)** chronische zorg bij somatische aandoeningen is zelfstandig bevoegd tot het *uitvoeren en indiceren* van de volgende handelingen:

1. Heelkundige handelingen
2. Injecties
3. Katheterisaties
4. Puncties
5. Endoscopieën
6. Voorschrijven van UR-geneesmiddelen

De **physician assistant (PA)** is zelfstandig bevoegd tot het *uitvoeren en indiceren* van de volgende handelingen:

1. Heelkundige handelingen
2. Injecties
3. Katheterisaties
4. Puncties
5. Electieve cardioversie
6. Defibrillatie
7. Voorschrijven van UR-geneesmiddelen

Verpleegkundigen mogen op basis van hun functionele zelfstandigheid in opdracht doch zonder toezicht of tussenkomst de volgende handelingen *uitvoeren* (dus niet indiceren):

1. Injecties
 - intramusculair
 - subcutaan
 - intraveneus
2. Katheterisaties
 - inbrengen van een perifeer infuus.
 - inbrengen van een blaaskatheter
 - inbrengen van een maagsonde

Puncties

- venapunctie
- hielprik bij neonaten

Bijlage 5

Bekwaamheid

Centraal element in de Wet BIG is de bekwaamheid om een bepaalde handeling uit te voeren. In de raamovereenkomst die wordt gesloten tussen (vertegenwoordigers van) artsen en VVT-instelling, neemt de VVT-instelling de plicht op zich er voor zorg te dragen dat de verpleegkundige/ verzorgende beschikt over de bekwaamheid, die vereist is om op verantwoorde wijze een bepaalde handeling uit te voeren. In deze bijlage wordt een voorbeeld gegeven op welke wijze de VVT-instelling de bekwaamheid van de medewerkers in beeld kan brengen. Andere uitwerkingen zijn echter ook mogelijk.

Toelichting op de voorbeeldtabel handelingen- en bekwaamheidsoverzicht

De bedoeling van deze tabel is om inzichtelijk te maken welke handelingen behoren tot het aanbod van de VVT-instelling, en welke medewerkers bekwaam zijn om deze handelingen te verrichten. De eerste vier kolommen in de tabel hebben betrekking op het beleid, dat door het management bepaald dient te worden.

Kolom 1: handeling behorend tot aanbod instelling: hier kan de VVT-instelling in kaart brengen welke handelingen tot het aanbod van de VVT-instelling worden gerekend.

Kolom 2, 3 en 4: taakverdeling: hier kan worden aangegeven welke categorieën beroepsbeoefenaren in de VVT-instelling worden aangewezen om bepaalde handelingen te verrichten.

De categorieën beroepsbeoefenaren die worden aangewezen dienen bekwaam te zijn om deze handelingen te verrichten. De VVT-instelling kan echter als beleid voeren dat sommige handelingen slechts door een bepaalde categorie (of door bepaalde beroepsbeoefenaren uit een categorie) mogen worden verricht, ook al zijn ook andere categorieën in principe bekwaam om de handeling te verrichten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn ten aanzien van een handeling die weinig voorkomt. Door te bepalen dat deze handeling slechts tot het takenpakket van enkele medewerkers behoort, kan de bekwaamheid van deze medewerkers op peil worden gehouden.

De kolommen 5 tot en met 8 hebben betrekking op het individueel niveau van de medewerker.

Kolom 5 en 6: kennis en vaardigheid geleerd in initiële opleiding resp. via aanvullende scholing: Per medewerker wordt nagegaan of deze persoon beschikt over de kennis en vaardigheid voor de betreffende handelingen, met andere woorden of de medewerker bekwaam is. Deze kennis en vaardigheid kan zowel in de initiële opleiding (de basisberoepsopleiding), als in aanvullende scholing zijn verkregen. Indien zorgvuldig uitgevoerd kunnen ook bij- en nascholingen tot bekwaamheid leiden. Ook deze bekwaamheid kan in de tabel worden weergegeven. Voorwaarde in de Wet BIG voor het verrichten van een handeling is dat de medewerker bekwaam is, voor de Wet BIG maakt het niet uit op welke wijze de bekwaamheid is verkregen. Is de medewerker niet bekwaam, dan is hij niet bevoegd de handeling te verrichten. Wel kan in dat geval de bekwaamheid alsnog worden verkregen via bij-/nascholing.

Kolom 7: beschikt over feitelijke kennis en vaardigheid op datum: hier wordt vastgelegd op welke datum is getoetst dat de bekwaamheid feitelijk aanwezig is. In de Wet BIG is niet geregeld op welke wijze de bekwaamheid getoetst dient te worden. Op basis van een professioneel oordeel moet worden vastgesteld of er voldoende kennis en vaardigheid aanwezig is. Verschillende mogelijkheden voor toetsing zijn denkbaar, bijvoorbeeld toetsing door een leidinggevende van een VVT-instelling, door een arts, of door een scholingsinstituut.

Kolom 8: feitelijke kennis en vaardigheid wordt opnieuw vastgesteld op datum: omdat bekwaamheid niet statisch is, dient regelmatig geverifieerd te worden, of een medewerker nog bekwaam is. Hoelang een bepaalde bekwaamheid aanwezig blijft, is van verschillende factoren afhankelijk, bijvoorbeeld de complexiteit van de handeling en de frequentie waarmee een handeling wordt verricht. Op basis van een professioneel oordeel dient bepaald te worden hoe vaak de bekwaamheid geverifieerd moet worden. Ook als in een tabel is vastgelegd dat iemand voor bepaalde handelingen bekwaam is, laat dit onverlet dat in iedere situatie opnieuw de betrokken medewerker zelf moet nagaan of hij nog bekwaam is.

Het invullen van de lijst wat betreft het instellingsbeleid gebeurt door het management van de VVT-instelling. Wat het individueel niveau betreft ligt gezamenlijke invulling door een leidinggevende samen met de individuele medewerker voor de hand. Zoals reeds gezegd, is bijgaande tabel een voorbeeld voor de inventarisatie van handelingen en bekwaamheid. Ook andere uitwerkingen zijn mogelijk.

Bijlage 6

Definitie- en afkortingenlijst

Arts	In deze Handleiding wordt het begrip 'artsen' gehanteerd, aangezien niet alleen huisartsen maar ook specialisten ouderengeneeskunde of medisch specialisten uit het ziekenhuis de opdracht tot uitvoering van een voorbehouden handeling kunnen geven.
Wet BIG	Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
Cliënt	In deze Handleiding is gekozen voor het woord cliënt. Onder cliënt wordt ook patiënt verstaan.
LESA	Landelijke Eerstelijns SamenwerkingsAfspraken
LTA	Landelijke Transmurale Afspraken
PA	Physician Assistant
VS	Verpleegkundig Specialist
VVT	Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (i.e. verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorginstellingen)
VVT-instelling	De Wkkgz schaaft zowel VVT-instellingen (verpleeghuizen, verzorgingshuizen, gezondheidscentra en huisartsenpraktijken) als solistisch werkende zorgverleners onder de definitie zorgaanbieder. In deze Handleiding gebruiken wij het begrip VVT-instelling alleen voor verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorginstellingen.
Wkkgz	Wet kwaliteit klachten en geschillen zorg

Voorbeeldtabel handelingen en bekwaamheidsoverzicht

Instellingsbeleid handelingen	Taakverdeling			Naam medewerker:			
				Functie:			
				Niveau			
Handelingen behorend tot aanbod instelling	Taak VPK (niveau 5)	Taak VPK (niveau 4)	Taak verzorgende (niveau 3)	Kennis en vaardigheid via initiële beroepsopleiding	Kennis en vaardigheid via aanvullende scholing	Beschikt over feitelijke kennis en vaardigheid op datum	Feitelijke kennis en vaardigheid wordt opnieuw vastgesteld op datum
Datum	Handtekening leidinggevende			Handtekening medewerker			

